

1890-6

SENDER

Joakim Skovgaard

RECIPIENT

Hans Gregersen

FACTS

Document type:

Letter

Mentioned people:

N. F. S. Grundtvig

Harald Holm

Agnete Skovgaard

Niels Skovgaard

Mentioned locations:

Mandø

Mandø Kirke

Norge

Archive:

Mappe 76 nr. 3

TRANSCRIPTION

Juni 1890

Kjære Hr. G¹. Nu skal jeg opfylde mit løfte og prøve på skriftlig at udtrykke mine tanker om den kirke vi håber at få rejst. Først vil jeg dog sende et "ja" fra min kone² og et "ja" fra min broder³ til at de vil med deres navne være med til at danne valgmenigheden nu, De ser vel nok Folketingsmand H. Holm⁴ så De kan underrette ham om det og kan så indføre deres navne på listen.

Jeg er så inderlig glad over at være kommet i udvalget, for så kan jeg muligvis få nogen indflydelse på kirkebygningen gid vi må få lykke til at bygge en efter vore evner smuk kirke, for det er min mening, [at, hvorvel det er lettere at bygge smukt, når man ikke behøver at knibe på pengene, så kan der godt bygges en smuk kirke med små midler, såvelsom en grim med store.]

[Overstreget: at der [kan den] ganske vist bygges en smuk Kirke med små midler såvelsom en grim med store. [?] at det er lettere at bygge smukt når man ikke behøver at knibe på pengene.]

Det er kedeligt, at jeg så dårligt kan komme til byen, jo omkring den 20de august lader det sig bedst gjøre, når jeg bare får det at vide længe i forvejen, for så kan jeg følge min familie hjem med det samme, min broder kan vist bedre rejse en dags tid til byen [inden eller efter den tid,] for at give møde i mit sted, hvis det er nødvendigt. I September kan jeg slet ikke give møde, hvis jeg efter min bestemmelse kommer til Norge. Foreløbig bliver der vel heller ikke andet som nødvendigt skal drøftes end hvor [Overstreget: stor kirken|2] skal være, hvor den |1| skal ligge] kirken skal ligge hvor stor den skal være, hvor dyr den må blive, og hvor mange siddepladser den skal have, og til at bestemme det er min nærværelse da [Overstreget:ikke] overflødig.

De ved, jeg føler mig så inderlig knyttet til Grundtvigs⁵ menighed, så jeg endogså [(halvt i spøg)] regner mine aner i den, ●2●

så De kan nok forstå hvor meget det optager mig om de midler vi ofrer på bygningen af den synlige kirke bliver vel anvendte og ikke lige ud ad den almindelige landevej, som jeg synes går fra det grimme til det nette, kun sjældent når ud til det skønne. Her hvor min kristelige og kunstnerisk trang mødes er der for mig et brændpunkt, hvor jeg vil gjøre alt hvad jeg kan for at vi kan nå så vidt som muligt.

Der er måske dem som mener, at den synlige kirkes skønhed kommer det ikke an på, ja måske endog, at det tager tankerne for meget fra Himmelen, om vi her får rejst en bygning, det vil være en nydelse at se på (gid det kunde nås) jeg mener noget ganske andet. Det ligger mig mere og mere

på sinde, om jeg i min kunst kan vise, at jeg er kristen, jeg tror det har noget at sige, og i sammenhæng hermed tror jeg også, at det har noget at sige, om vi kristne ikke står tilbage for de vandtro, lige så lidt i kunst som i digtning eller hvad som helst ypperligt her i verden.

Da Grundtvig⁵ indtog Danmark, tro mig, hans digtekunst var ham en god støtte og vældigt våben, og er det ikke nu, da de vantro tæller de største digtere og bedste kunstnere, at de er som ved at overfløje os. Jeg er så vis på, at i hvorvel det er "ordet" der vægter mest og gjør udslaget, så står det dog i forbindelse med al anden virken fremad mod det gode og skønne, selv om midlerne er rent almenvordende, så hvor menneskeånden i sine forskellige former går frem, der river den med sig, og for hver●3● en form under hvilken menneskeånden går på egen hånd, der river den også folk med sig, derfor tror jeg på, at det er godt, når menneskeånden på alle veje mod det skønne og gode står i forbindelse med Helligånden.

Vel er kunst ikke kristendom og de kunstnere jeg sætter højest (de gamle grækere) [Overstreget:ikke] var ikke kristne, men de var mennesker, førte særlig det menneskeliges sag, og Grundtvig⁵ har da kæmpet godt nok for det menneskelige. At han ikke brød sig om kunst, var slet og ret en mangel i hans øjne, digtekunsten ragede han ikke, Kaldte han kunst for øjenlyst, så indrømmer jeg villigt at megen kunst er kun det. Men jeg ved også hvor megen, jeg kan næsten sige kristelig glæde jeg har haft af den altertavle [jeg maledel] til Mandö Kirke, jeg ved, at Gud har sendt mig den glæde, for jeg har gjort mig al umage for at arbejde i hans navn, til hans ære.

De ved, at Niels³ arbejder på tegninger til kirken, hvori hovedtankerne er så skønne og så passende synes jeg, så de må vist glæde alle i menigheden, så de kan slutte sig om dem. Om det derimod vil lykkes ham at fastholde disse grundtanker, når de skal gjøres til praktisk og helst meget praktisk og overkommelig virkelighed vil vel tiden vise, arkitekt Jepsen kan vel støtte ham.[Overstreget: og klare vandskelighederne] Intil videre ser jeg ikke rettere end at Nielses³ arbejde er det første der må tages under overvejelse, både fordi han er kunstner, fordi han er af menigheden for fordi han har fået disse ●4● grundideer at gå ud fra, og de er, om muligt at forme korset og 7tallet i kirkens konstruktion, så det meste lys der kommer ind i kirken falder gennem et korsformet vindue midt i taget, som bæres af 7 søjler hvorfra alterhovedbelysningen udgår, når kirken skal oplyses, så på en måde hele bygningen bliver en 7armet lysestage.

Efter min mening kan materialerne være simple, det er tit de ligefremmeste stoffer, som er de smukkeste, og når jeg her særlig vil nævne kalkfarve og træbjælkekonstruktioner, så kan jeg anføre, at selv i

Viborg domkirke er disse materialer ikke forsmåede, men tvært imod sat på de fornemste steder. Kalkfarve holder jeg meget af, og ved den hvide kalk er der noget så rent og skært, limfarve er meget dödere og oliefarve ligeså, denne har tilmed en fedtet glans, som ikke er rar, mat oliefarve er heller ikke dejlig.

Jeg har nævnt for Dem, at jeg har tænkt mig hele vægen i kirken dekoreret med engle i krans, det er just ikke faldet mig ind ved omkvædet "engle synge med" snarere er omkvædet faldet mig ind, da jeg havde ideen, jeg synes de passer sammen og tanken i at disse englekranse omgiver os, synes jeg er smuk. Jeg har jo tænkt på om jeg kunde komme til at male dem, derom vil jeg dog ikke nu gjøre noget tilbud, det er snarere et ønske hos mig, som jeg håber kan blive til virkelighed, gid jeg fik lov til det, gid jeg fik tid til det, [Overstreget: gid jeg], gid jeg kunde få råd til at gjøre det helt for intet, men den tid den sorg. Jeg kan ikke godt tænke mig englene udførte i andet end kalkfarve, for de må være ganske |simple, store, dekorative som gamle malerier, ellers vil de ikke virke godt, eller |det| bliver i alt fald et aldeles kolosalt arbejde, det er stort nok endda. Dette får være nok denne gang, nu vil jeg blot ønske, at jeg må vinde folk for mine meninger, jeg håber, at De er i alt fald så nogenlunde enig med mig og vil benytte dette brev på bedste måde. De venligste hilsner.]

¹ G

² kone

³ Broder

⁴ Holm

⁵ Grundtvig

Kjøbenhavn den 10. Juni 1890
 Kære Hr. G. Nu skal jeg opfylde mit Løfte og præ-
 ge skriftlig at udtrykke mine tanker om den
 kirke vi hader at se rejses. Først vil jeg dog
 sende et "ja" fra min kone og et "ja" fra
 min broder til at de vil med deres navne
 være med til at danne valgmenigheden
 nu. De ser vel nok Folketingsmand H. Holten
 så de kan underrette ham om det og kan
 så indføre deres navne på listen.
 Jeg er så inderlig glad over at være kommet
 i udvalget, for så kan jeg muligvis få
 nogen indflydelse på kirkebygningen, idt
 vi må se til at bygge en efter vore
 lover om kirke, for det er min mening, at
 at bygge en stor kirke med
 mange møbler, og en stor
 kirke, der er lettere at bygge, når
 man ikke behøver at tænke på penge,
 så kan der godt
 bygges en stor
 kirke med små
 møbler og små
 en grøn, med store
 inden eller efter
 den tid.
 I september kan jeg det ikke give mig selv,
 jeg efter min bestemmelse kommer til Norge,
 foreløbig bliver der vel heller ikke andet som
 nødvendigt skal drøftes end hvor stor kirken
 skal være, hvor den skal bygges, hvor
 den skal have, og til at bestemme det er min
 forudsætning at den skal være overflødig.
 De ved, jeg føler mig så inderlig knyttet til Glemte
 menighed, så jeg endogså regner mine anor i den,
 (Kædet: og)

SKOVGAARD-MUSEET
Mappe 76 Nr. 3

Så de kan nok forstå hvor meget det betyder
mig om de midler vi ofrer på bygningen
af den nye kirke bliver vel anvendt
og ikke ligger ud ad den almindelige løndom, som
jag synes går fra det grimme til det rette, kun
gjældent når ud til det skønne. Her hvor
min kristelige og min kunstnerisketrang
mødes er der for mig et brændepunkt, hvor
jag vil gøre alt hvad jeg kan for at vi skal
nå det som muligt.

Der er måske dem som mener, at den nye
kirkes skønhed kommer det ikke an på, jeg
mår ikke endog, at det tager tankerne for meget
fra Himmelen, om vi her får noget en bygning,
det vil være en misdel at se på (jød det kommer
nå) jeg mener noget ganske andet. Det ligger
mig mere og mere på sinde, om jeg i min kunst
kan nå, at jeg er kristen, jeg tror det har
noget at sige, og i sammenhæng dermed tror
jeg også, at det har noget at sige, om vi
kristne ikke står tilbage for de vantro,
ligger så lidt i kunst som i digtning eller
hvad som helst udføreligt her i verden.

Da Grundtvig indtog Danmark, tro
mig, hans digtekunst var ham en god støtte
og voldsomt våben, og er det ikke nu, da de
vantro tæller de største digtere og bedste
kunstnere, at de er som ved at overfløje os.
Jeg er så uss på, at hvorvel det er ordet
der måster mest og gør udslagt, så står det
dog i forbindelse med al anden virken
fremad mod det gode og skønne, selv om
næsten er rent demmevordene, så hvor
menneskeånden i sine forskellige former
går frem, der river den med sig, og for hver

en form under hvilken menneskeanden går
på egen hånd, der river den også folk med
sig, derfor tror jeg på, at det er godt, når
menneskeanden på alle vejs, mod det skønne og
gode står i forbindelse med helhjælden.
Vel er kunst ikke kristendom, og ~~den~~ kunsten
jig sætte højest de gamle grækere ~~ikke~~ var ikke
kristne, men de var mennesker, forstod
særlig det menneskelige og, og grundtenk
har da kæmpet godt nok for det menneskelige.
At han ikke brød sig om kunst, var det
og ret en mangel i hans øjne, dog kunsten
regede han ikke. Kaldte han kunst for
øjenslyst, så indrømmer jeg villigt at megen
kunst er kun det. Men jeg ved også hvor megen
jeg kan næsten sige kristelig glæde jeg har haft
af ~~den~~ altretale til mands kirke, jeg ved, at & jeg maled
Gud har sendt mig den glæde, for jeg har
gjort mig al umage for at arbejde i hans
navn, til hans ære.
De ved, at Møllers arbejder på tegninger til
kirken, hvori hovedtankerne er så skønne
og så passende synes jeg, så de må vist glæde
alle i menigheden, så de kan slutte sig om
dem. Om det derimod vil lykkes ham at fastholde
dette grundtanke, når de skal gjøres til
praktik og helst meget praktisk og overkommelig
vefsalighed vil vi se tiden vil, arkitektet selv
kan vel støtte ham, og blive en stor hjælp. Indtil
videre ser jeg ikke rettere end at Møllers arbejde
er det første der må tages under overvejelse,
både fordi han er kunstner, for de hamer
af menigheden og fordi han har fået disse

grundstenen at gå ud fra, ~~og~~ de er, om
mønstret at forme koret og Tallet: kirkeens
konstruktion, så det meste lys der kommer
ind i kirken falder gennem et korsformet
vindue med taget, og dette bærer som
bæres af 7 søjler hvorfra alt hoved-
belysningen udgår, når kirken skal oplyses,
så på en måde hele bygningen bliver en
7 armet lygstøtte.

Efter min mening kan materialerne være simple,
det er til de ligefremmeste stoffer, som er de
smukkeste, og når jeg her overligger nævner
Kalkfarve og træbjælkekonstruktioner, så kan
jeg anføre, at selv i V. borg domkirke er disse
materialer ikke forældede, men tvært imod
sæt på de fornemste tider. Kalkfarve
holder jeg meget af, og ved den hvide kalk er
der noget så rent og skært, limfarve er meget
dødt, og oliefarve ligeså, denne har tilmed en
fadt glans, som ikke er rar, men oliefarve
er heller ikke rigtig.

Jeg har nævnt for dem, at jeg har tænkt mig
helt vægen: Kirken dekoreret med engle i
krans, det er just ikke faldet mig ind med om-
kredet "engle og engle med" Marlene er omkredet
faldet mig ind, da jeg havde tænkt, jeg synes de passer
sammen og tænker: at disse englekranser angiver
at, synes jeg er smukt. Jeg har jo tænkt på om jeg
kunne komme til at male dem, derom vil
jeg dog ikke nu gjøre noget tilbud, det er
Marlene et ønske hos mig, som jeg håber kan
blive til virkelighed, gid jeg fik lov til det, gid
jeg fik tid til det, ~~gid~~ gid jeg kunne få råd
til at gjøre det helt for det, men den tid den borg.
Jeg kan ikke godt tænke mig englene udførte i
andets end kalkfarve, for de må være ganske

simple, store, dekorative som gamle malerier, eller vist de ikke vilde gøre alt det der er
fuld af alle de detaljer og albyen, det er nok nok nok, det her er nok nok nok, nu vil jeg blot
sige, at jeg nu vilde gøre for mine meninger og ideer, at det er i alt fald en grundsten i grundstenen af
vil bygge det her på det mest moderne - de vil bygge det her.